

ایران سیاحت

پاسخ به شبهات عملیات کربلای ۴ در گفت‌وگوی مستند با دو فرمانده و یک راوی دفاع مقدس

روزی که غریب‌ها به کمک صدام آمدند

◀ صفحه ۱۸

از برجام تا نوبرجام

با شروع به کار دولت سیزدهم و تیم جدید مذاکراتی، ابتدا برجام و حفظ آن به‌عنوان هدف مورد تأکید واقع شد. مذاکرات انجام شده در وین برای بازگشت امریکا به برجام مورد تأیید و پیش‌نویس‌های تهیه شده نیز برای مذاکرات مد نظر تیم جدید مذاکراتی قرار گرفت. بر اساس همین پیش‌نویس‌ها اصلاحاتی انجام و در نهایت پیش‌نویس‌های جدید مبنای مذاکرات در نظر گرفته شد.

در یک نگاه ساده به این روند ممکن است چنین ارزیابی شود که در سیاست و نگاه جدید نسبت به موضوع هسته‌ای و برجام هیچ تفاوتی در مقایسه با قبل ایجاد نشده و در عمل همان مسیر گذشته در حال پیگیری است. از این رو برای حفظ ظاهر و توجیه افکار عمومی تغییراتی در متن پیش‌نویس‌ها وارد شده تا عدل‌الزوم نسبت به متون پیشین تفاوتی از خود نشان دهد. به عبارتی برجام دستخوش یک بازی سیاسی شده و دولت جدید عملاً پای در جای پای دولت قبل نهاده و گزینه‌ای جز این ندارد!

در ابتدا بیم آن می رفت که این برداشت غیرواقعی حتی باعث تضعیف مواضع ایران در مذاکرات شده و به نقطه ضعفی غیر قابل جبران بدل شود که خوشبختانه با هوشیاری تیم جدید چنین نشد.

به تدریج و در یک نگاه عمیق‌تر می‌توان دریافت که تحولاتی عمیق‌تر و فرامتنی پیرامون برجام رخ داده تا حدی که باید از این پس از برجام به‌عنوان «نو برجام» یاد کرد. این بار دولت‌مردان درصدد برآمده‌اند تا به رغم پرهزینه بودن به جای ساختن «عمارتی نو» سازه قبلی را اصلاح و تکمیل کنند و از ظرفیت موجود استفاده بهینه کرده و به ملت این نوید را بدهند که برای تأمین منافع آنها حاضرند با تلاش دوچندان مسیر گذشته را در جهت اصلاح و تکمیل ادامه دهند. در این راستا رصد تحولات در نگاه و روش دولت سیزدهم و تیم مذاکراتی خود گویای واقعیت است و اهم آنها در اینجا در موارد ذیل بر شمرده خواهد شد:

در برجام توانمندی هسته‌ای بخشی از مشکل به‌شمار می‌رفت، اما در نوبرجام صنعت هسته‌ای بخشی از راه حل است. به بیان دیگر پیش از این صنعت هسته‌ای برای کشور صنعتی دست و پاگیر به حساب می آمد که باید با هر توافقی از هزینه‌های توسعه بیشتر آن دوری کرد. با این برداشت، برجام آمده بود تا درازای محدودسازی توانمندی هسته‌ای زمینه رشد اقتصادی و افزایش رفاه عمومی را فراهم سازد که متأسفانه آن هم به جایی نرسید. بستر زایش برجام یک دو قطبی همه یا هیچ بود. به‌عبارتی هسته‌ای شدن مخل و در تضاد با توسعه تعریف می شد و اگر مقاومت‌ها و مخالفت‌های داخلی نبود چه بسا برجام در همین قند و اندازه متولد نمی‌شد.هم‌اکنون بنا بر آن گذاشته شده تا احیای برجام به‌طور مستقل دنبال شود. اگر نتیجه مطلوب دست داد که قطعا آثار آن در دیگر حوزه‌ها مشاهد خواهد شد و اگر به نتیجه نرسید باید با حفظ ظرفیت و توانایی‌های آن مجدد تلاش کرد. به‌عبارتی برای رسیدن به این مقصد نباید مسیر برگشت را پیمود، بلکه باید به پیش رفت. اگر ابزارهای دیپلماتیک واقعی باشند حتماً ما را به مقصد که همان توافق است خواهند رساند و اگر توخالی باشند حتی در صورت رسیدن به توافق قابل اعتماد و اتکا نیستند.

خروج امریکا از برجام و تحولات بعدی نشان داد که ابزارهای ما واقعی هستند و خطای راهبردی امریکا دقیقاً در شناسایی این ابزارها بود. تا زمانی که ابزارها واقعی هستند می‌توان به توافق رسید و توانمندی هسته‌ای کشور که موجب اقتدار، عزت و توسعه علمی است همان ابزارهای واقعی هستند. باید به این امر ایمان داشت و از توسعه صلح آمیز آن غفلت نکرد؛ نو برجام در این بستر رشد خواهد کرد. این در حالی است که پیشتر برجام با همه کاستی‌هایش برای صنعت هسته‌ای باری روی دوش کشور به‌حساب می آمد و آنگاه که ترامپ بی‌شرمانه و کاملاً غیر منطقی از آن خارج شد نیز پیشنهاد رقت‌بار برای مذاکره با امریکا و رسیدن به توافقی جدید در کشور پژواک داشت. در آن شرایط برجام هم از وجودش شرمگین بود!

برجام برای حفظ شدن نیازمند کمک بود و قرار بود زمینه‌ای باشد برای توافقی‌ها و اتفاقات بیشتر و تداومش به ادامه مسیر بستگی داشت. نوبرجام اما به کمک ما خواهد آمد. مستقل و با عزت و بدون نگرانی از توافقی‌های بیشتر. برجام شروعی بر یک پایان بود اما نوبرجام قرار است تنها پایان یک مسیر و رسیدن به توافق باشد.

برجام مایه عبرت دیگران شد تا به سادگی به امریکا اعتماد نکنند و پیشاپیش و با عجله خود را از ابزارهای چانه زنی محروم نسازند. رسیدن به نوبرجام اما تجربه‌ای جدید برای ملت‌ها در عرصه بین‌المللی خواهد بود. با پشتیبانی و مقاومت ملت بزرگ و شهید پرور ایران، هدایت داهیبانه رهبر معظم انقلاب و برکت خون شهیدان از جمله شهید عزیز حاج قاسم سلیمانی، طرحی نو در راه است و هدف نزدیک شدن به تراز نوین دیپلماسی انقلابی.

امریکا» و اعمال تحریم‌های اتحادیه اروپا و کاهش صادرات در جولای ۲۰۱۲، میانگین صادرات نفت ایران به‌مدت یک و نیم سال (تا قبل از توافق ژنو) تقریباً ثابت بوده است. (نمودار ۲)

در واقع در این توافق طرف غربی صرفاً متعهد شد هیچ تلاشی برای کاهش بیشتر فروش نفت ایران انجام ندهد. این درحالی است که طبق آمار

صادرات پتروشیمی، خودروسازی،

فوق، اساساً کاهش فروش نفت ایران

در عمل ممکن نبود. علاوه براین بنابر

قوانین تحریمی امریکا علیه ایران

باید پول فروش همین یک میلیون

بشکه نفت در کشور خریدار نفت باقی

می‌ماند و ایران فقط در ازای آن کالا

وارد می‌کرد که این موضوع هم در

توافق ژنو رفع نشد و این تحریم باقی

ماند و عملاً ایران دسترسی آزادانه به

درآمدهای نفتی و نقل و انتقال آن

نداشت.

طبق آمار و نمودارهای «اداره

اطلاعات انرژی امریکا»، پس از اعمال

محصولات پتروشیمی

در بند مربوط به صنعت پتروشیمی

در توافق ژنو آمده است:تحریم‌های

امریکا و اتحادیه اروپا درخصوص

«صادرات محصولات پتروشیمی

و خدمات مرتبط با آنها تعلیق

می‌گردد...مجموع شرایطی که در زمینه

صادرات محصولات پتروشیمی وجود

دارد، موجب می‌شود که تحریم این

محصولات بسیار مشکل شود و اعمال

تحریم برای کشور با نهاد تحریم‌کننده

هزینه بالایی داشته باشد. هنگامی که

تحریم صادرات محصولات پتروشیمی

علیه ایران وضع شد، مقامات غربی

اعلام کردند که قصد دارند دومین

منبع درآمد دولت ایران را مسدود

کنند؛ اما به دلایل زیادی ازجمله تنوع

محصولات پتروشیمی، خصوصی بودن

اکثر پتروشیمی‌ها در ایران، منکتر بودن

خریداران، تغییر بازار هدف از کشورهای

اروپایی به سایر کشورها، این تحریم

تنوانست تأثیرگذاری زیادی داشته باشد

و ایران محصولات پتروشیمی خود را

به فروش می‌رساند. تحریم‌ها علیه

صادرات ومحصولات پتروشیمی ایران،

مشکل خاصی را برای این صنعت

به‌وجود نیاورده بود و صادرات پس از

اعمال تحریم‌ها نیز با اتخاذ تدابیری

اهمیتی است. (نمودار ۱)

آمارهای «آژانس بین‌المللی

انرژی» پیرامون صادرات نفت ایران

نیز بخوبی نشان می‌دهد که پس از

تصویب «قانون اختیار دفاع ملی

دهد و نظارت آژانس بین‌المللی انرژی اتمی را بر تأسیسات خود تسهیل کند. درعوض، طرف مقابل بخشی از تحریم‌های وضع شده علیه ایران را تعلیق و از وضع تحریم‌های جدید اعم از بین‌المللی، چندجانبه و یکجانبه خودداری کند. از جمله موارد تعلیقی، تعلیق تحریم‌های اروپا و امریکا بر: طلا و فلزات گرانبها، صادرات پتروشیمی، خودروسازی، توقف جلوگیری از فروش نفت خام

ایران و اجازه به مشتریان برای ادامه

خرید به میزان قبل از توافق و بازگشت

میزان مشخصی از مبالغ فروش

توافق موقت ژنو نیز معروف است،

توافقنامه‌ای شش‌ماهه و قابل تمدید

پیرامون برنامه هسته‌ای ایران بود که

در سوم آذر ۱۳۹۲ (۲۴ نوامبر ۲۰۱۳)

میان جمهوری اسلامی ایران و گروه

۵+۱ امضا شد. این توافق محصول

مذاکرات محرمانه ایران و امریکا در

عمان بود. این مذاکرات با تشکیل

داخل کاخسفید در روزهای اخیر تقلایی به وجود آمده مبنی بر این‌که آیا می‌توان به نوعی از توافق موقت دست یافت که طی آن، تولید اورانیوم با غنی

بالاتر و تبدیل آن به حالت فلز - که

گامی ضروری در ساخت سر چنگی

است - را متوقف کرد یا خیر. در عوض

امریکا ممکن است تعداد محدودی از

تحریم‌ها را ملایم کند (ease)». (۱۶)

■ **بازخوانی تجربه توافق موقت ژنو**

جمهوری اسلامی ایران یک بار

در سال ۱۳۹۲ توافق موقت را تجربه

کرده است. «توافق موقت ژنو روی

برنامه هسته‌ای ایران» (۱۷) که به

توافق موقت ژنو نیز معروف است،

تخفیف تحریم‌ها، رئیسی می‌تواند

فهرستی از پروژه‌های زیرساختی عمده

که قصد انجام آنها را دارد تهیه کند

و دولت بایدن برای آنها مجوز اوفک

صادر کند. تأییدیه امریکا کشورها را

قادر به امضای قرارداد با ایران می‌کند،

بدون این‌که آنها نگران اقدامات

روی برنامه هسته‌ای ایران برای دوره‌های مشخص» به‌عنوان دو پایه برجام، پیشنهادهاتی درباره ابعاد توافق موقت یا «برجام‌متفی» احتمالی ارائه می‌دهد:

«طبق طرح برجام‌متفی و به‌عنوان

یک ضمانت عینی برای جلوگیری

از شکل‌گیری یک کشور دارای سلاح

هسته‌ای، ایران نسبت به همه

اقدامات شفاف‌ساز متعهد خواهد

ماند. در عوض، کشورهای ۵+۱ برخی

تخفیف‌های تحریمی مشخص در

بخش‌های کلیدی ایران مثل بانک و

نفت را تضمین خواهند کرد. به‌عنوان

یک شیوه عملی برای راستی‌آزمایی

تخفیف تحریم‌ها، رئیسی می‌تواند

فهرستی از پروژه‌های زیرساختی عمده

که قصد انجام آنها را دارد تهیه کند

و دولت بایدن برای آنها مجوز اوفک

صادر کند. تأییدیه امریکا کشورها را

قادر به امضای قرارداد با ایران می‌کند،

بدون این‌که آنها نگران اقدامات

◀ **مسعود براتی، محمد کاظمی و محمد خانزاده**
تهیه‌کنندگان

یک روز قبل از آغاز دور جدید مذاکرات یعنی ۱۷ آذر ۱۴۰۰ خبرگزاری رویترز به نقل از یک منبع آگاه خبر داد که امریکا ایده «توافق موقت» با ایران را مطرح کرده است. قبل از آن نیز در روز ۱۷ نوامبر ۲۰۲۱ (۲۶ آبان ۱۴۰۰)، خبرگزاری اکسیوس در گزارشی (۱۱) عنوان کرد که مشاور امنیت ملی امریکا، ایده «توافق موقت» با ایران با هدف خرید زمان بیشتر در مذاکرات هسته‌ای را با همتای اسرائیلی خود مطرح کرده است. طبق این گزارش نیز، طرح انعقاد توافق موقت با ایران توسط یکی از متحدان اروپایی واشنگتن مطرح شده است.

◀ **سابقه ایده توافق موقت**

ایده توافق موقت ایده تازه‌ای

نیست. این طرح تاکنون تحت عناوین

مختلفی توسط اندیشکده‌ها و مقامات

غربی مطرح شده است. اندیشکده

«مرکز امنیت نوین امریکا (سی‌ان‌

ای‌اس) در تاریخ چهارم آگوست

۲۰۲۰ (۱۳ مرداد ۱۳۹۹) در مقاله‌ای

تحت عنوان «تعامل مجدد با ایران»

به مسأله توافق موقت تحت عنوان

«توقف و عقب‌گرد» (۲) پرداخت. (۳)

همچنین اندیشکده «گروه بین‌المللی

بحران» نیز در مقاله‌ای که در تاریخ

۱۸ فوریه ۲۰۲۱ (۳۰ بهمن ۱۳۹۹)

تحت عنوان «بایدن باید درباره

برنامه هسته‌ای ایران حدگذاری،

توقف و عقب‌گرد کند» (۴) از برجسب

«حدگذاری، توقف و عقب‌گرد» (۵) برای

توضیح توافق موقت استفاده کرد.

اندیشکده «مرکز مطالعات راهبردی

و بین‌الملل» (سی‌اس‌آی‌اس، ۶)

طی نشست‌تحت عنوان «آیا توقف

در برابر توقف راهی مناسب برای

تعامل مجدد با ایران است؟» (۷) به

بررسی توافقی موقت تحت عنوان

«توقف در برابر توقف» (۸) به‌عنوان

زمینه‌ای برای دستیابی به توافق بلند

مدت می‌پردازد. خبرگزاری رویترز،

روز ۱۵ جولای ۲۰۲۱ (۲۴ تیرماه ۱۴۰۰)

در مقاله‌ای (۹)، توافق «کمتر برای

کمتر» (۱۰) را که همان توافق موقت

است در‌احل احتمالی تنش به وجود

آمده درپی خروج امریکا از برجام و

کاهش تعهدات ایران ذیل ماده ۳۶

برجام دانست.

همچنین «گروه بحران» در

مقاله‌ای (۱۱) که در تاریخ ۷ نوامبر ۲۰۲۱

(۱۶ آبان ۱۴۰۰) منتشر شد، به اروپا

توصیه می‌کند که یک توافق موقت که

«در آن تهران برخی از حساس‌ترین

فعالیت‌های خود را در زمینه اشاعه

(مانند غنی‌سازی اورانیوم بالای ۳،۶۷

درصد، کار روی سانتریفیوژهای پیشرفته

یا تولید فلز اورانیوم) در ازای تخفیف

محدود از تحریم‌های فروش نفت یا

دسترسی به دارایی‌های مسدود شده

به حالت تعلیق درآورد. این توافق

موقت ممکن است یک مارییج‌پلکانی

را از بین ببرد و برای درک جامع‌تر

وقت بخرد. چنین ترتیبات برجام‌متفی

(JCPOA-minus) می‌تواند ایستگاهی

برای رسیدن به یک پیمان برجام‌مثبت

باشد. (۱۳)

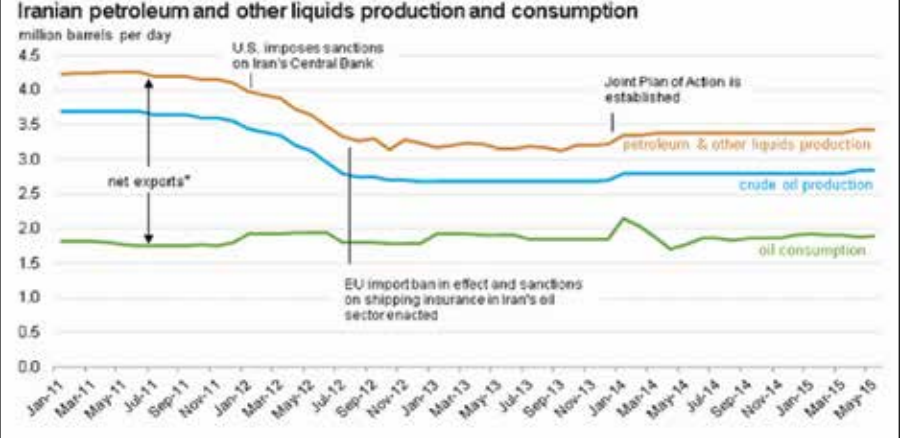
در موردی دیگر، «سیدحسین

موسویان» در نشریه «میدل‌ایست‌آی»

پس از تعیین «نظام قدرتمند اقدامات

شفاف‌ساز» و «محدودیت‌های متعدد

۱- **نمودار اداره اطلاعات انرژی امریکا از میزان تولید و مصرف نفت ایران، در بازه ژانویه ۲۰۱۱ (دی ۸۹) تا مه ۲۰۱۵ (اردیبهشت ۹۴)**

دولت یازدهم در ایران شدت یافت و پس از کسب توافق اولیه با امریکا مورد تأیید ۱+۵ قرار گرفت. براساس این توافق که برای «رسیدن به یک راه‌حل جامع بلندمدت و مورد توافق طرفین» و با هدف «تضمین‌نمودن صلح‌آمیز بودن برنامه هسته‌ای ایران» امضا گردید، طرفین «به‌صورت داوطلبانه» متعهد شدند تا اقدامات متقابلی را به‌عنوان گام اول یک راه‌حل جامع انجام دهند.

بنا بر توافق انجام‌شده، قرار شد ایران برنامه هسته‌ای خود و غنی‌سازی اورانیوم را به شکلی محدود ادامه